

Privatizacija na Kosovu iz ugla srpske zajednice

2022

1.

Zajednica srpskih opština
u limbu neispunjenih
dogovora

2.

Igra brojki: Rešavanje
pitanja nestalih 20 godina
kasnije

3.

Nova jabuka razdora: SPC
u dijalogu o normalizaciji

4.

Snabdevanje električnom
energijom na severu
Kosova

5.

Privatizacija na Kosovu iz
ugla srpske zajednice

6.

Sloboda kretanja: Epizoda
stiker

Naziv istraživanja: Privatizacija na Kosovu iz ugla srpske zajednice

Izdavač: Kosovska fondacija za otvoreno društvo – KFOS

Za izdavača: Institut za teritorijalni ekonomski razvoj - InTER

Autori: Dragiša Mijačić i dr Vesela Vlašković

Lektura: Tatjana Potežica

Prevod: Be Translated

Originalan jezik na kojem je rađena analiza je srpski jezik.

Dizajn: tedel

Štampa (tiraž): 100

Ova publikacija nastala je u okviru projekta OPEN koji sprovode Kosovska fondacija za otvoreno društvo (KFOS) u saradnji sa organizacijom Institut za teritorijalni ekonomski razvoj - InTER. Stavovi izraženi u ovoj publikaciji pripadaju isključivo autorima istraživanja i ne predstavljaju nužno stavove KFOS-a.

Godina izdavanja: 2022

SADRŽAJ

O inicijativi Open 07

01.

UVOD 08

02.

PRIVATIZACIJA NA KOSOVU U PERIODU DO 2008. GODINE 09

03.

PRIVATIZACIJA NA KOSOVU U PERIODU NAKON 2008. GODINE 14

04.

PRIVATIZACIJA U SRPSKIM SREDINAMA NA KOSOVU 16

05.

REPUBLIKA SRBIJA I PRIVATIZACIJA NA KOSOVU 19

06.

ZAKLJUČAK 20

O inicijativi Open

„Demokratija, otvorenost i perspektive srpske zajednice na Kosovu – OPEN” je inicijativa Kosovske fondacije za otvoreno društvo (KFOS), započeta tokom 2020. godine. Ova inicijativa ima za cilj da se razvije otvoreni i dinamični prostor za diskusiju unutar srpske, između srpske i ostalih zajednica, kao i institucija na Kosovu.

Organizacije civilnog društva i medija iz srpske zajednice na Kosovu, članice inicijative, se specifično bave analizama i procenom uticaja civilnih i političkih organizacija na razvoj demokratije, kao i na otvorenost srpske zajednice na Kosovu. Tim analizama se procenjuju otvorenosti institucija, javnih politika i važnih procesa prema srpskoj zajednici na Kosovu, kao i stepen otvorenosti srpske zajednice prema istim.

Ove analize će pomoći da se sagleda aktuelno stanje i perspektive srpske zajednice na Kosovu, dok će istovremeno poslužiti kao osnova za argumentovano zastupanje usmereno ka donosiocima odluka, institucijama lokalne i centralne vlasti, te međunarodnoj zajednici.

1. Uvod

Pored tradicionalnih izazova koji svaka privatizacija državnih i društvenih preduzeća i imovine nosi sa sobom u tranzicionim ekonomijama, ovaj proces na Kosovu je imao dodatne poteškoće koje su se ogledale u nedovoljno jasno definisanom pravnom okviru, problemima u određivanju vlasništva nad imovinom preduzeća koja je predmet privatizacije, ali i mnogim drugim situacijama koje su karakteristične isključivo za Kosovo. Nakon donošenja Rezolucije Saveza bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244/1999 formirana je UNMIK misija na Kosovu koja je preuzela na sebe izgradnju pravnog sistema i institucija, ali i upravljanje javnom, državnom i društvenom imovinom Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srbije. Tokom tih godina ali i nakon jednostranog proglašenja nezavisnosti Kosova, privatizacija je bila i ostala jedna od na-

ikontroverznijih javnih politika na ovom prostoru, preko koje su se ukrštali pravne nesuglasice i različiti interesi, a koja je takođe uticala na produbljivanje nepoverenja u odnosima između srpske zajednice i kosovskih institucija.

U dokumentu je dat istorijski pregled pravnih i institucionalnih instrumenata za privatizaciju na Kosovu u vremenu pre i nakon proglašenja nezavisnosti, kao i reperkusija koje je ovaj proces imao u srpskim sredinama. Treba istaći i da ova analiza predstavlja jednu od retkih publikacija na temu privatizacije u srpskim sredinama na Kosovu. Nedostatak sličnih publikacija, između ostalog, direktno je vezan za problem dostupnosti informacija od javnog značaja koje su neophodne za izradu sveobuhvatne studije koja bi obradila ovu temu na adekvatan način.

Privatizacija na Kosovu u periodu do 2008. godine

Rezolucija 1244 Saveta bezbednosti¹ (u daljem tekstu UNSCR1244/99) predviđa mandat Ujedinjenih nacija koji je u skladu sa pravnim sistemom UN i međunarodnim pravom. Ova rezolucija je stvorila pravni osnov za formiranje misije Ujedinjenih nacija na Kosovu (u daljem tekstu: UNMIK)² sa zadatkom uspostavljanja (privremene) administracije koja bi upravljala svim društveno-političkim odnosima i izgradnjom institucija.

UNMIK misija je gradila pravni okvir kroz regulative koje je donosio Specijalni predstavnik Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija (u daljem tekstu: SPGS). Prva regulativa je doneta 25. jula 1999. a njom se u Sekciji 6 definiše da će UNMIK administrirati (upravljati) svom pokretnom i nepokretnom imovinom Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srbije i/ili njenih organa koja se nalazi na teritoriji Kosova.³ Na ovaj način UNMIK je pokrenuo izradu institucionalnog okvira za upravljanje državnom i društvenom imovinom, koji je kasnije detaljnije normiran u Ustavnom okviru za formiranje privremenih institucija Kosova.⁴

U Ustavnom okviru upravljanje državnom i društvenom imovinom je isključiva nadležnost SPGS (član 8.1(q) Ustavnog okvira), ali će SPGS na tim poslovima sarađivati sa ekonomskim i fiskalnim savetom koji je deo Četvrtog stuba UNMIK administracije pod pokroviteljstvom Evropske unije⁵ i sa privremenim institucijama Kosova (član 8.1(r) Ustavnog okvira). UNMIK je Regulativom 2002/12 iz 2002. godine osnovao Kosovsku poverilačku agenciju (u daljem tekstu: KPA)⁶ sa mandatom pomoći u upravljanju državnim i društvenim preduzećima. Na osnovu člana 6.2 ove regulative KPA je dobila mandat da vrši podelu društvenih preduzeća na jedan ili više delova, da vrši prodaju celog ili dela preduzeća, da pristupi procesu njegove likvidacije, ili da raspoláže novcem i ostalom imovinom preduzeća. Ovom Regulativom KPA se osniva kao nezavisno telo u skladu sa članom 11.2 Ustavnog okvira. Značajni deo pravnog okvira za upravljanje državnom i društvenom imovinom predstavlja i UNMIK Regulativa 2002/13⁷

1 <https://unmik.unmissions.org/united-nations-resolution-1244>

2 UNMIK – Misija Ujedinjenih nacija na Kosovu (eng. *United Nation Mission in Kosovo*)

3 UNMIK/REG/1999/1 od 25. jula 1999, dostupna na https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/regulations/02english/E1999regs/RE1999_01.htm

4 UNMIK/REG/2001/9 od 15. maja 2001, dostupna na https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/regulations/02english/E2001regs/RE2001_09.pdf

5 UNMIK misija je podeljena na četiri sekcije ili „stuba“ (eng. *pillar*), i to: Prvi stub: Policija i pravosuđe (pod vođstvom Ujedinjenih nacija); Drugi stub: Civilna administracija (pod vođstvom Ujedinjenih nacija); Treći stub: Demokratizacija i izgradnja institucija (pod vođstvom OEBS-a); i Četvrti stub: Rekonstrukcija i ekonomski razvoj (pod vođstvom Evropske unije);

6 UNMIK/REG/2002/12 od 13. juna 2002, dostupna na https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/regulations/02english/E2002regs/RE2002_12.pdf

7 UNMIK/REG/2002/13 od 13. juna 2002, dostupna na <http://www.kta-kosovo.org/ktareg/UNMIK%20Regulation%20No.%202002-13%20Special%20Chamber%20of%20the%20Supreme%20.pdf>

koja daje pravnu osnovu za formiranje Posebnog veća Vrhovnog suda Kosova za pitanja od značaja za funkcionisanje KPA. Kako bi se dalje pospešio proces privatizacije, pravni osnov za rad KPA je unapređen UNMIK Regulativom 2005/18 od 22. aprila 2005. godine⁸ čime se dalje jača nezavisnost i značaj ove agencije u okviru privremenih institucija Kosova.

Postoji opravdana zabrinutost da je sa osnivanjem KPA UNMIK izašao iz mandata koji mu je dodeljen u okviru UNSCR 1244/1999, a koji je dalje definisan u okviru UNMIK Regulative 1999/1. Naime, pravo na upravljanje javnom, državnom i društvenom imovinom je dato UNMIK-u bez prava da menja njenu vlasničku strukturu. Otuda je proces privatizacije društvenih preduzeća na Kosovu izazivao kontroverzu još od samog početka.⁹ Pored toga, UNMIK-u nije bilo lako da utvrdi vlasničke odnose u društvenim preduzećima što je dovelo do privremenog zaustavljanja procesa odmah nakon završetka prvog talasa privatizacije u julu 2003. godine.¹⁰

Modeli privatizacije društvenih preduzeća na Kosovu

Nakon početnog zastoja privatizacija je nastavljena 2004. godine kada je odobren model koji podrazumeva privatizaciju bez prethodnog rešavanja vlasničkih prava. Ovaj model se još naziva „*spin-off* metod” i podrazumevao je različite modele transformacije društvenih preduzeća pre procesa privatizacije, i to:

1. Običan *spin-off* metod;
2. Poseban *spin-off* metod;¹¹
3. Postupak likvidacije.

Modelom *spin-off*-a vrši se formalno razdvajanje aktive (zemljište, zgrade, hale, mašine i druga oprema) i pasive starog preduzeća. Na ovaj način odvajaju se prava i obaveze nad tim preduzećem, sa ciljem oslobađanja novih vlasnika obaveza starog.¹²

Od navedenih modela, u najvećem broju slučajeva upotrebljavan je običan *spin-off* koji podrazumeva osnivanje jedne ili više podružnica društvenog preduzeća u formi akcionarskog društva ili društva sa ograničenom odgovornošću, zatim prenošenje aktive ili dela aktive sa starog preduzeća na novo (*NewCo*) sve sa ciljem dalje tenderske prodaje svih ili dela deonice novog preduzeća pod novim imenom. Pre prodaje, deonice novoosnovanog preduzeća ostaju u privremenom vlasništvu KPA (do prodaje) u obliku holding kompanije kojom takođe upravlja KPA (tačnije Upravni odbor KPA).

Poseban *spin-off* se odnosi na privatizaciju velikih i strateški važnih preduzeća sa velikim brojem zaposlenih lica, a gde se prodaja ograničava posebnim uslovima koje investitor treba da ispuni u pogledu zaposlenih, očuvanja poslovne aktivnosti i poštovanja zaštite životne sredine i tehnoloških standarda. KPA smatra svako preduzeće sa najmanje 150 zaposlenih i potencijalni obrtom od 10 miliona evra preduzećem od strateške važnosti za Kosovo.¹³ U procesu privatizacije ukupno je identifikovano 23 preduzeća kojima je dodeljen status posebnog *spin-off* -a.

⁸ UNMIK/REG/2005/18 od 22. aprila 2002, dostupna na <http://www.kta-kosovo.org/ktareg/UNMIK%20Regulation%20No.%202002-12%20Establishing%20the%20KTA.pdf>

⁹ Mulaj, Isa. "Delayed Privatization in Kosovo: Causes, Consequences and Implications in the Ongoing Process," in *Path-dependent Development in the Western Balkans: The Impact of Privatization*, Siniša Kušić, ed., Frankfurt: Peter Lang, 2005, 123-163.

¹⁰ *Privatization and Post-Privatization in Kosovo: Glass Half Empty or Half Full? Riinvest Report*, September 2008, dostupan na https://www.riinvestinstitute.org/uploads/files/2016/October/17/english_en1476702396.pdf

¹¹ Na Kosovu je bilo 23 posebnih *spin-off* preduzeća. Izvor: ibid, str.5.

¹² Davidović, Sandra, Privatizacija društvenih preduzeća na Kosovu i Metohiji pod okriljem UNMIK administracije: pregled, ocene, zaključci, Beogradski forum za svet ravnopravnih, Beograd 2018.

¹³ Privatizacija na Kosovu: Sudska revizija odluka KPA od strane Specijalne komore Vrhovnog suda Kosova, Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju, Izveštaj: maj 2008, str. 11.

Postupak privatizacije po *spin-off* modelu je definisan pravilnikom KPA pod nazivom „Pravila tendera za običan *spin off* postupak za tender i prodaju društvenog preduzeća”.¹⁴ Ovim dokumentom je propisana prodaja deonica na javnoj aukciji, prilikom koje će se vršiti rangiranje ponuda na osnovu najviše ponuđene cene. Kao što je već pomenuto, u postupku prodaje posebnog *spin-off* -a uzimaju se u obzir dodatni kriterijumi pa je privatizacija organizovana u okviru dva kruga za davanje ponuda u kojem se gledaju tri kriterijuma: ponuđena cena, garancije za zapošljavanje, garancije za investiranje.

Sredstva ostvarena od prodaje novog preduzeća, u vidu gotovinskog prihoda ili deonica, stavljaju se u poverenički fond, kojim upravlja KPA. Predviđeno je da sredstva od prodaje budu raspoređena na sledeći način:

Radnici društvenih preduzeća,

20%

Administrativni troškovi

5%

Poverioci i vlasnici

75%.¹⁵

Pravo na udeo nije direktno ostvarivo. Uživanje ovih prava zahteva prethodno zadovoljenje uslova koje definiše i procenjuje KPA. Na tenderu mogu učestvovati sva pravna i fizička lica, osim javnih i društvenih preduzeća, vladinih ustanova, pravnih lica pod stečajem i lica koja su oglašena krivično odgovornim za ratne i druge zločine. Ipak, nijednom odredbom nije određena metodologija za određivanje početne cene za preduzeće koje se nađe na tenderu. U praksi se, često, do početne cene

dolazilo nekom vrstom prethodne nagodbe između potencijalnog vlasnika i KPA, pa je tako ustanovljen kriterijum koji se odnosi na to koliko je neki kupac spreman da plati, a da to bude minimalno prihvatljivo za KPA.¹⁶

Dobrovoljna likvidacija je predstavljala treći oblik privatizacije društvenih preduzeća. U odnosu na *spin-off* metode, kroz proces likvidacije je prošao daleko manji broj preduzeća (oko 10% od ukupnog broja). Ovaj metod podrazumeva gašenje preduzeća koje nije u stanju da nastavi sa održivim poslovanjem. Ako smatra da je to u interesu poverilaca i/ili vlasnika tog preduzeća¹⁷ KPA može da inicira dobrovoljnu likvidaciju društvenog preduzeća ili nekog njegovog dela. Ovaj postupak se odvija van suda, u skladu sa procedurama za likvidaciju koje se nalaze u UNMIK Regulativi 2001/6 o poslovnim organizacijama,¹⁸ i u tom slučaju se prihodi ostvareni likvidacijom daju KPA na čuvanje i upravljanje na isti način kao i u slučaju *spin-off* modela.¹⁹

U osnovi ustanovljenog modela privatizacije je prodaja aktive, odnosno „zdravog” dela preduzeća. Time je odgovoreno na zahtev da privatizovano preduzeće počne što pre sa ekonomskim aktivnostima, rasterećeno nerešenim pitanjima potraživanja. Ova odlika je dovela do serije problema, pre svega u pogledu prava vlasnika i poverilaca. Poverioci se, suprotno uporedno-pravnoj praksi, zanemaruju u postupku prodaje podružnice, jer novi kupac ne preuzima i obaveze. Odredbom o rezervisanju dela prihoda od prodaje omogućava se kasnija finansijska naknada, ali je reč samo o mogućnosti. Naime, ona zavisi od ukupnih privatizacionih prihoda, namirenja drugih tražilaca i najzad dokazivanja

¹⁴ Pravilnik je dostupan na KPA stranici, link: <http://www.kta-kosovo.org/ktareg/srulesoftender.pdf>

¹⁵ Davidović, Sandra, Privatizacija društvenih preduzeća na Kosovu i Metohiji pod okriljem administracije UNMIK: pregled, ocene, zaključci, Beogradski forum za svet ravnopravnih, Beograd 2018.

¹⁶ Privatizacija na Kosovu: Sudska revizija odluka KPA od strane Specijalne komore Vrhovnog suda Kosova, Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju, Izveštaj: maj 2008, str. 17.

¹⁷ Ovde je potrebno još jednom naglasiti problem utvrđivanja vlasništva nad društvenim preduzećem, ili njihovih poverioca.

¹⁸ UNMIK/REG/2001/6 od 8. februara 2001, dostupna na https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/regulations/O2english/E2001regs/RE2001_06.htm

¹⁹ Privatizacija na Kosovu: Sudska revizija odluka KPA od strane Specijalne komore Vrhovnog suda Kosova, Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju, Izveštaj: maj 2008, str. 19.

datog potraživanja kao nediskriminatornog.²⁰ Interese vlasnika UNMIK je, kao i u slučaju poverilaca, pokušao da zadovolji rezervisanjem dela privatizacionih prihoda. Ipak, ustanovljenje principa novčane kompenzacije u slučaju vlasnika ne znači i rešavanje problema vlasništva. Reč je o privremenom tehničkom odgovoru na jedan suštinski pravni problem koji sa sobom nosi vlasnička transformacija. Jasno, to je posledica distance koju je UNMIK postavio po pitanju konačne ocene da li se ovim modelom privatizacije zapravo ulazi u sferu narušavanja vlasničkih prava. Ipak, nije jasno kome su UNMIK ili privremene institucije Kosova ostavili konačno rešenje problema vlasničkih prava, koje svakako ostaje trajni zahtev u pogledu imovinskih sporova na Kosovu. Nerešen ili delimično rešen, on može postati osnov budućih sukobljavanja, što dovodi u pitanje ideju post-konfliktne rekonstrukcije koji je osnova UNMIK misije. S obzirom na udeo srpske strane u vlasničkoj strukturi, ovaj model se pretvorio u instrument diskriminacije jedne strane u kosovskom sporu. Pored toga, važno je napomenuti i činjenicu da je u vreme privatizacije na Kosovu Vlada Srbije još uvek servisirala dugove kosovskih preduzeća i time snosila teret zadovoljenja međunarodnih poverilaca. Organi Vlade Srbije otuda su tražili od UNMIK-a da se deo privatizacionih prihoda na Kosovu koristi za otplatu kosovskog dela javnog duga, ali se UNMIK administracija proglasila nenadležnom u vezi sa zahtevanim.²¹

Pojavilo se pitanje da li je problem naplaćivanja potraživanja povezan sa odabranim modelom privatizacije. Konkretno, zašto je odabran model *spin-off*, umesto, recimo, stečaja, pogotovo jer je većina preduzeća zbog dugovanja ispunila gotovo sve uslove za pokretanje stečajnog postupka. Na taj način bi se iz stečajne mase namirili poverioci, a tek potom razmatrala mogućnost prodaje ostatka preduzeća, a ne obrnuto, kao

što je bio slučaj u većini sprovedenih modela *spin-off*.²² Bez čvrstog pravnog osnova i sa nedostatkom legitimiteta, ovaj okvir postavljen je kao neuputni model privatizacije, koji odgovara teritorijalnom i društveno-političkom kontekstu Kosova, mada će svi nedostaci i nelogičnosti u procesu primene pokazati suprotno.

Na osnovu predloženog modela privatizacije, u periodu između 2004. i 2008. godine prodato je preko 313 društvenih preduzeća u formi 551 novoosnovanih privrednih društva, s tim da je samo 347 kupaca potpisalo ugovore o prodaji. Na ovaj način se ostvario prihod od 383 miliona evra, što je činilo 11.5% BDP Kosova u 2007. godini. U tom trenutku ostalo je oko 100 društvenih preduzeća koja nisu privatizovana, uključujući i velike kompanije kao što su Trepča i Ski centar Brezovica.²³

U tabeli 1. dat je prikaz primera transformacije društvenih preduzeća u nove poslovne subjekte koji su zatim privatizovani po modelu običnog *spin-off-a* u periodu do 2008. godine.

²⁰ Davidović, Sandra, Privatizacija društvenih preduzeća na Kosovu i Metohiji pod okriljem UNMIK administracije: pregled, ocene, zaključci, Beogradski forum za svet ravnopravnih, Beograd 2018.

²¹ Ibid

²² Petrović P. „Obim i kontroverze aktuelne i najavljene privatizacije na Kosmetu”, zbornik radova „Pitanje Kosmeta”, Institut za međunarodnu saradnju i privredu, Beograd 2006.

²³ *Privatization and Post-Privatization in Kosova: Glass Half Empty or Half Full? Riinvest Report*, September 2008, dostupan na https://www.riinvestinstitute.org/uploads/files/2016/October/17/english_en1476702396.pdf

Tabela 1. Primeri transformacije „starih“ preduzeća u „nova“ koja su privatizovana do 2008. god.

Br.	„Staro“ preduzeće	„Novo“ preduzeće	Običan ili poseban spin-off	Prodajna cena (EUR)
1.	„Energoinvest“ Priština	„Energoinvest osigurači“	Običan spin-off	525.130,00
2.	„Energoinvest“ d.o.o.	Meridian Kompani	Običan spin-off	750.000,00
3.	„Žitopromet“ Mlinpek, Kosovska Mitrovica	IMB Pekara	Običan spin-off	404.416,66
4.	IMB Mlin	Auto servis Gaši	Običan spin-off	406.000,00
5.	„Farmakos“ Prizren	„Farmakos“ Farmacija	Običan spin-off	2.310.000,00
6.	„Farmakos“ Austrijska kuća	Viktoria InvestINT	Običan spin-off	310.000,00
7.	„Kosovotrans“, Kosovska Mitrovica (Kosmet prevoz)	Autobuska stanica „Kosovotrans“ d.o.o. Srbica	Običan spin-off	451.750,00
8.	RO Auto kuća „Kompresor“	„Kompresori“ d.o.o.	Običan spin-off	715.000,00
9.	„Goša“ Fabrika za proizvodnju rudarske opreme i metalnih konstrukcija „Metalac“	„Čelični valjci“ d.o.o.	Običan spin-off	555.555,00
10.	Hotel „Korzo“ Peć	Hotel „Korzo“ d.o.o. Peć	Običan spin-off	915.000,00
11.	PKB „Pećka pivara“ d.o.o. Peć	Pećka pivara“ Peć	Običan spin-off	11.130.000,00
12.	Trgovinsko preduzeće na veliko i malo „Korenik“, Istok	Robna kuća „Korenik“, d.o.o. Istok	Običan spin-off	715.000,00
13.	Trgovinsko preduzeće na veliko i malo „Korenik“, Istok	Hotel Korenik d.o.o. Đurakovac	Običan spin-off	284.121,00
14.	DP „Staklopan“, Beograd, pogon u Prištini	Kri Kos fabrika d.o.o. Priština	Običan spin-off	485.000,00
15.	Holding kompanija pamučni kombinat „Jumko“ a.d. Vranje, pogon u Prištini i K. Polju	Fabrika „Jumko“ d.o.o. Priština	Običan spin-off	1.700.000,00
16.	Holding kompanija pamučni kombinat „Jumko“ a.d. Vranje, pogon u Prištini i K. Polju	Jumko Land d.o.o. Priština	Običan spin-off	277.000,00
17.	DD „Kosmetput“ K. Mitrovica	„Trasing industriale“ d.o.o. Priština	Običan spin-off	2.250.000,00
18.	PKB „Kosovovino“ Mala Kruša	Vinarija „Kosovo Vera“ d.o.o.	Običan spin-off	2.700.749,00
19.	DTP „Voćar“ Priština	„Urata supermarketi br. 1“ d.o.o. Priština	Običan spin-off	1.400.111,00
20.	DTP „Voćar“ Priština	„Urata supermarketi br. 3“ d.o.o. Priština	Običan spin-off	1.325.000,00
21.	DTP „Voćar“ Priština	„Urata supermarketi br. 4“ d.o.o. Priština	Običan spin-off	160.150,00
22.	DTP „Voćar“ Priština	„Urata supermarketi br. 20“ d.o.o. Priština	Običan spin-off	250.250,00
23.	DTP „Voćar“ Priština	„Urata supermarketi br. 47“ d.o.o. Priština	Običan spin-off	100.500,00
23.	DTP „Voćar“ Priština	„Urata supermarketi br. 47“ d.o.o. Priština	Običan spin-off	100.500,00

Izvor: Aćimović, S, Analiza procesa i modela privatizacije na Kosovu, 2008.

3. Privatizacija na Kosovu u periodu nakon 2008. godine

Jednostranim aktom proglašenja nezavisnosti stvorena je nova ustavno-pravna okolnost na Kosovu koja je definisala sve aspekte društva, uključujući i odnose prema vlasništvu nad javnom, državnim i društvenom imovinom. Potrebno je naglasiti da je u Savetodavnom mišljenju o deklaraciji o nezavisnosti Kosova Međunarodni sud prave utvrdio da „*autori Deklaracije o nezavisnosti Kosova od 17. februara 2008. godine nisu delovali u ime Privremenih institucija samouprave na Kosovu koje funkcionišu u okviru Ustavnog okvira, već su odluku doneli kao izabrani predstavnici naroda Kosova koji su zajednički delovali izvan okvira privremene administracije*“.²⁴ Na ovaj način pravno je upitna transformacija privremenih institucija samouprave na Kosovu koje su formirane u skladu sa UNSCR 1244/1999, UNMIK regulativima i Ustavnim okvirom Kosova u institucije nezavisne Republike Kosovo formirane na osnovu Deklaracije o nezavisnosti i Ustavom Kosova.²⁵

Na osnovu Ustava Kosova kreirao se novi pravno-institucionalni okvir koji se u znatnoj meri zasnivao na pravnoj regulativi UNMIK-a i Ustavnog okvira iz 2001. godine. S tim u vezi na osnovu zakona br. 04/L-034 i zakona br. 05/L-080 osnovana je Kosovska agencija za privatizaciju (u daljem tekstu: KAP) kao nezavisno javno telo koje nastavlja da obavlja poslove koje su bile u ingerenciji KPA, a sve u skladu sa zakonom br. 04/L-115 koji se odnosi na okončanje međunarodne supervizije kosovske nezavisnosti.

²⁴ Savetodavno mišljenje o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova, str. 48-49, dostupno na <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/141/141-20100722-ADV-01-00-EN.pdf>

²⁵ Ustav Republike Kosova je potpisan 7. aprila 2008, ratifikovan je 9. aprila 2008 a stupio je na snagu 15. juna 2008. godine. Tekst ustava je dostupan na http://zka-rks.org/wp-content/uploads/2017/06/USTAV_REPUBLIKE_KOSOVO.pdf

Nakon proglašenja nezavisnosti Kosova usvojen je novi Ustav Kosova koji se u članu 159. bavi imovinom i društvenim preduzećima i gde se naglašava da će se bez ikakvih odlaganja privatizovati društvena imovina, kao i da je sva imovina u društvenom vlasništvu na Kosovu vlasništvo Republike Kosova (član 159. stav 2). U članu 160. se dalje precizira da su sva preduzeća u društvenom vlasništvu na Kosovu je vlasništvo Republike Kosova, a da će obaveze koje se tiču prava vlasništva biti obaveze Republike Kosova. Dalje u ovom članu se naglašava da se zakonom može odobriti Vladi Kosova da privatizuje, daje u najam ili pod koncesiju sva preduzeća u društvenom vlasništvu, na zakonom propisan način.

Na osnovu Ustava Kosova kreirao se novi pravno-institucionalni okvir koji se u znatnoj meri zasnivao na pravnoj regulativi UNMIK-a i Ustavnog okvira iz 2001. godine. S tim u vezi na osnovu zakona br. 04/L-034²⁶ i zakona br. 05/L-080²⁷ osnovana je Kosovska agencija za privatizaciju (u daljem tekstu: KAP) kao nezavisno javno telo koje nastavlja da obavlja poslove koje su bile u ingerenciji KPA, a sve u skladu sa zakonom br. 04/L-115 koji se odnosi na okončanje međunarodne supervizije kosovske nezavisnosti.²⁸

KAP je nastavio sa privatizacijom preduzeća, naročito velikih državnih kompanija kao što su Kosovska energetska korporacija (KEK) koja je 2012. godine prodana turskom konzorcijumu Limak & Calik za 26.3 miliona evra.²⁹ Privatizacija Pošte i Telekomu Kosova (u daljem tekstu: PTK) je pokrenuta 2013. godine i izabran je najpovoljniji ponuđač, nemački *Axos Capital* koji je ponudio 277 miliona evra za 75% akcija PTK, ali je prodaju blokirao Parlament gde nije bilo potrebne većine kako bi se okončala ova transakcija.³⁰

²⁶ Zakon Br. 04/L-034 je dostupan na <http://old.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/Law%20on%20the%20Privatization%20Agency%20of%20Kosovo.pdf>

²⁷ Zakon Br. 05/L-080 je dostupan na <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=11296>

²⁸ Zakon Br. 04/L-115 je dostupan na <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2840&langid=2>

²⁹ Radio Slobodna Evropa „Potpisan ugovor o privatizaciji KEK-a, protest Samoopredeljenja“, dostupan na <https://www.slobodnaevropa.org/a/24742657.html>

³⁰ B92 članak „Odložena privatizacija PT Kosova“ od 25. septembra 2013.g., dostupan na <https://www.b92.net/biz/vesti/srbija/odlozena-privatizacija-pt-kosova-757884?version=amp>

4. Privatizacija u srpskim sredinama na Kosovu

Za razliku od KPA, KAP je odmah pokrenuo privatizaciju društvenih preduzeća i državnog zemljišta u srpskim sredinama.³¹ Privatizacija je uglavnom obuhvatala prodaju državnog zemljišta, društvenih preduzeća ili delove društvenih preduzeća, pre svega nepokretnu imovinu u vidu zgrada, lokala i drugog poslovnog prostora. Indikativna je slaba informisanost srpske zajednice o ovim procesima, a i retki su primeri učešća lokalnih preduzeća iz srpskih zajednice u procesima privatizacije. Problem leži i u tradicionalno lošim instrumentima komunikacije kosovskih institucija sa srpskom zajednicom, medijima podeljenim po jezičkom i etničkom principu, ali i u upotrebi srpskog jezika u zvaničnoj komunikaciji. Tu su takođe prisutni i drugi sistemski problemi, kao što su slabi investicioni potencijali među privrednicima srpske zajednice ali i njihovo poslovanje u dualnom sistemu (srpskom i kosovskom). Pored svega toga postoji jasno političko suprotstavljanje srpske zajednice nameri KAP-a da privatizuje društvena i državna preduzeća u sredinama gde oni žive.

Otpor prema privatizaciji naročito je izražen kod privatizacije velikih preduzeća, kao što je Rudarsko-metalurški kombinat Trepča i Ski centar Brezovica. Pod izgovorom zabrinutosti za životnu

sredinu zbog rada topionice, UNMIK je uz pomoć KFOR-a preuzeo upravljanje Trepčom 14. avgusta 2000. godine. Kasnije je KPA preuzela upravljanje Trepčom, a nakon proglašenja nezavisnosti Kosova upravljanje ovim kompleksom je u rukama KAP-a. U realnosti Trepča funkcioniše kao dva odvojena preduzeća, od čega jedno upravlja postrojenjima u većinski-albanskim sredinama centralnog Kosova (uključujući i rudnik Stari trg)³² a drugo u srpskim sredinama na severu Kosova (npr. rudnik Belo brdo).³³

Privatizacija Ski centra Brezovica takođe pokazuje trajavost ovog procesa u srpskim sredinama. KAP je još 2009. godine započeo privatizaciju pojedinih delova Ski centra Brezovica po modalitetu običnog *spin off* – a. Na taj način su privatizovani „Restoran brvnara Brezovica“, preduzeće „Mala brvnara“ i preduzeće „Kafana Štrpce“. Međutim, propala je privatizacija ostalih delova Ski centra Brezovica francusko-andorskom konzorcijumu „MDP Consulting - Compagnie des Alpes“ za 400 miliona evra jer se ovom postupku protivila lokalna zajednica ali i Vlada

31 Vesti.rs članak „KOSMET: Na prodaju preduzeća u srpskim sredinama“, dostupan na <https://www.vesti.rs/Kosovo/Kosmet-Na-prodaju-preduzeca-u-srpskim-sredinama-3.html>

32 Više o problemima funkcionisanja Trepče na jugu u članku Radija Slobodna Evropa „Ugroženo funkcionisanje rudnika Trepča“ dostupan na <https://www.slobodnaevropa.org/a/ugrozeno-funkcionisanje-rudnika-trepca/32075433.html>

33 Više o funkcionisanju Trepče na severu Kosova u Insajder članku „Dimičić: Nećemo prepustiti upravljanje našim delom Trepče“ <https://insajder.net/arhiva/vesti/dimicic-necemo-prepustiti-upravljanje-nasim-delom-trepce> ili Danas članak „Sudbina srpskog dela „Trepče“ zavisi isključivo od Prištine“ dostupan na <https://www.danas.rs/vesti/ekonomija/sudbina-srpskog-dela-trepce-zavisi-iskljucivo-od-pristine/>

Republike Srbije. Na kraju privatizacija je zaustavljena vetom gradonačelnika Štrpca.³⁴

Ski centar Brezovica je svih ovih godina nakon 1999. godine radio kao deo JP Skijališta Srbije. Međutim, merama „fiskalizacije“³⁵ Vlada Kosova je onemogućila funkcionisanje ovog preduzeća u okviru srpskog sistema i nametnula prihvatanje upravljanja ski centrom od strane novog Upravnog odbora preduzeća „N SH INEX SHARR PLANINA BREZOVICĚ SH.P.K.“ koje je KPA osnovala 5. maja 2021. godine sa 100% udela u vlasništvu. Ovu transformaciju pratila je serija akcija hapšenja lokalnih zvaničnika opštine Štrpce, uključujući i bivšeg gradonačelnika, sve pod optužbom izdavanja nelegalnih dozvola za gradnju u Nacionalnom parku.³⁶ Hapšenja su izazvala proteste lokalne zajednice,³⁷ ali to nije uticalo na odluku Vlade Kosova da preuzme funkcionisanje Ski centrom Brezovica.

Postoje brojna društvena preduzeća u opštinama na severu Kosova koja nisu formalno preuzeta od strane KPA, a koja (još uvek) funkcionišu u okviru pravnog sistema Republike Srbije. U mnogima od njih je pokrenuta proizvodnja uz pomoć sredstava Vlade Republike Srbije, pre svega kroz subvencije dodeljene preko Kancelarije za Kosovo i Metohiju. Iako postoje mnogobrojni izazovi u funkcionisanju ovih preduzeća, pre svega zbog dualnosti pravnog sistema i problema u snabdevanju repromaterijalom, mnoga od njih posluju sa značajnim brojem uposlenih lica. Među uspešnim primerima su fabrika „Simp“³⁸ i „Javor New“³⁹ iz Zubinog Potoka.

34 Kossev „Šta će biti sa Brezovicom“, dostupno na <https://kossev.info/sta-ce-biti-sa-brezovicom/>

35 RadiokIM „Normalizacija i fiskalizacija“, dostupno na <https://www.radiokim.net/vesti/analiza/normalizacija-i-fiskalizacija.html>

36 Radio Slobodna Evropa „Na Kosovu nova hapšenja u okviru akcije Brezovica“, dostupno na <https://www.slobodnaevropa.org/a/kosovo-akcija-brezovica-nova-hapsenja/31755975.html>

37 RTS „Protest u Štrpcu zbog nedavnih hapšenja“, dostupno na <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/4744431/strpce-protest-hapsenja.html>

38 InfoVranjske „Simp ponovo u akciji Zubin Potok“, dostupno na <https://infovranjske.rs/simp-ponovo-u-akciji-zubin-potok/>

39 RTS „Javor pokrenuo proizvodnju u Zubinom Potoku“, dostupno na <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/13/ekonomija/3802952/javor-pokrenuo-proizvodnju-u-zubinom-potoku.html>

Kosovska fondacija za otvoreno društvo - KFOS je prošle godine podržao sveobuhvatno istraživanje stavova i trendova u srpskim sredinama na Kosovu, gde je iskorišćena prilika da se građani pitaju o stepenu njihovih znanja i učešća u procesu privatizacije na Kosovu. Od ukupno 500 ispitanika, njih 21.2% (106 ispitanika) je odgovorilo da su pre rata, oni ili neko iz njihove porodice, radili u društvenim preduzećima na Kosovu. Među njima najviše njih je radilo između 16 i 30 godina (44.3%), između 6 i 15 godina (28.3%) i preko 30 godina (18.9%). Na pitanje u kakvom je statusu to društveno preduzeće u ovom trenutku najviše njih je odgovorilo da je ono u stečaju (40.6%), zatim da je u procesu privatizacije (28.3%) ili da funkcioniše kao i pre rata (11.3%). Imajući u vidu da proces upravljanja društvenom imovinom na Kosovu ne poznaje instrument „stečaja“, ovaj podatak dovoljno govori o stepenu informisanja srpskog stanovništva o statusu preduzeća u kojem su radili. Među ispitanicima koji su rekli da preduzeće i dalje obavlja poslovnu delatnost, polovina njih tvrdi i dalje radi u njima, dok druga polovina nije više vezana za to preduzeće, bilo zato što su samostalno napustili taj posao ili su penzionisani, ali i zato što su dobili otkaz nakon rata.

Ukupno 8.5% je odgovorilo da je privatizacija preduzeća u kom su radili završena i da je novi vlasnik zadržao istu delatnost, 1.9% je reklo da je nakon privatizacije novi vlasnik promenio delatnost preduzeća, dok 9.4% nije znalo da odgovori u kakvom je statusu preduzeće u kojem su radili pre rata.

Svi ispitanici koji su rekli da je preduzeće u kom su radili trenutno u procesu privatizacije, naveli su da to preduzeće radi u srpskom sistemu, što je donekle pravno nelogično jer privatizaciju zvanično sprovodi KPA a koje ujedno upravlja preduzećem do konačne prodaje. Ovaj podatak ukazuje na stepen informisanosti građana o procesu privatizacije na Kosovu. Oni su takođe odgovorili da primaju platu u dinarima, što je indikacija da rade preduzećima koja funkcionišu u srpskom sistemu.

Na pitanje ispitanika koji su radili u preduzeću koje je predmet privatizacije da li ih je neko kontaktirao vezano za dobijanje akcije preduzeća, 96.7% je odgovorio da to nije slučaj (samo jedan ispitanik je odgovorio da jeste kontaktiran po ovom pitanju).

Ukupno 11 odgovora je dobijeno na temu već privatizovanih preduzeća, gde su tri ispitanika odgovorili da su dobili novac kao finansijsku kompenzaciju od privatizacije, dok je ostalih osam ispitanika odgovorilo negativno na ovo pitanje. Svo troje ispitanika koji su dobili novac iskazali su nezadovoljstvo veličinom kompenzacije. Ispitanici koji nisu finansijski kompenzovani od privatizacije ne znaju razlog zašto se to desilo.

Potrebno je naglasiti problem nedostatka podataka od javnog značaja u oblasti privatizacije. Otuda nije moguće utvrditi da li je kompenzovan bilo ko od vlasnika ili poverioca iz redova srpske zajednice nakon prodaje društvenog preduzeća na Kosovu. Takođe, nije moguće utvrditi koliko je pripadnika srpske zajednice primilo nadoknadu iz sredstava ostvarenih u privatizacionom postupku po osnovu radnog staža u društvenom preduzeću koje je predmet privatizacije.

8.5%

je odgovorilo da je privatizacija preduzeća u kom su radili završena i da je novi vlasnik zadržao istu delatnost,

1.9%

je reklo da je nakon privatizacije novi vlasnik promenio delatnost preduzeća, dok

9.4%

nije znalo da odgovori u kakvom je statusu preduzeće u kojem su radili pre rata.

5. Republika Srbija i privatizacija na Kosovu

Vlada Republike Srbije se oštro protivi privatizaciji na Kosovu smatrajući da Republika Kosovo koja je nastala na osnovu jednostrane deklaracije o nezavisnosti nema pravnog osnova da raspolaže imovinom Republike Srbije i Savezne Republike Jugoslavije na prostoru Kosova. U tom smislu Vlada Srbije se poziva na UNSCR 1244/1999 i naglašava da UNMIK ima pravo upravljanja imovinom ali nema pravo da menja vlasnički odnos javne, državne i društvene imovine na Kosovu.

Vlada Republike Srbije je mnogo puta reagovala na privatizaciju državnih i društvenih preduzeća na Kosovu, ali rezultati tih reakcija su polovični. Tako je, na primer, Vlada Srbije u Ujedinjenim nacijama uspela da zaustavi prvi talas privatizacije 2003. i 2004. godine. Međutim, to je bilo kratkog daha jer su Ujedinjene nacije i Evropska unija prebacili odgovornost sa sebe na KPA, a novi model privatizacije je napravljen na način da se potraživanja i vlasnički odnosi rešavaju u (nejasnom) postupku nakon privatizacije.

Kancelarija za Kosovo i Metohiju nema kompletnu informaciju o imovini koju potražuje na Kosovu. Prema nepotpunim podacima, preduzeća iz Srbije raspolažu na Kosovu sa oko 1400 objekata, od čega PTT Srbija ima 130 objekata Železničko transportno preduzeće ima 55 objekata, EPS ima 19, "Srbijašume" 45 objekata. Između ostalog "Lola korporacija" ima pogone u

Zubinom Potoku, Lešku, Štrpcu i Vitini. Temerinski "Termovent" ima pogone u Orahovcu i Lipljanu, "Zelengora" u Suvoj Reci, "Minel" u Prištini, Kosovskoj Mitrovici i Klini, "Koka kola" u Lipljanu, smederevska "Goša" u Gnjilanu, itd. Pored svega toga Vlada Srbije navodi da je razvoj Kosova finansiran iz Saveznog fonda za razvoj nerazvijenih područja, ali i iz Pokrajinskog fonda za razvoj, a Fond za razvoj Republike Srbije pravni je sledbenik tih fondova. Od 1992. godine privredu na Kosovu kreditirao je Fond za razvoj Republike Srbije, sve do 1997. godine kada je tu funkciju preuzela Direkcija za razvoj Kosova i Metohije sa sedištem u Prištini. Pored toga, Fond poseduje i akcije kao trajni ulog u 163 tamošnja preduzeća, u većini slučajeva više od 51 odsto udela, o čemu je obavestena i KPA.⁴⁰

Privredna komora Srbije (PKS) se takođe uključila u ovaj proces tako što je nekoliko puta tražila od Svetske asocijacije privrednih komora da pomognu da se preispita i obustavi privatizacija preduzeća na Kosovu, budući da se sprovodila bez prethodnog detaljnog utvrđivanja vlasništva. Prema PKS, preduzeća na Kosovu su privatizovana suprotno međunarodnim standardima, protivno UNSCR 1244/1999 i na štetu vlasnika preduzeća.

⁴⁰ Gulan Branislav „Privatizacija na Kosovu i Metohiji“, Ekonomski anali, 4. septembar 2020, dostupno na <https://www.makroekonomija.org/kosovo/privatizacija-na-kosovu-i-metohiji/>

6. Zaključak

Od samog starta privatizaciju na Kosovu je pratila kontroverza da li UNMIK ima nadležnosti samo za upravljanje imovinom javnom, državnom i društvenom imovinom, ili ima pravo da vrši transformaciju vlasništva imovine koja im je data na upravljanje. Posle izvesne neodlučnosti UNMIK je rešio ovu nedoumicu osnivanjem KPA na koju je prebacio nadležnosti za upravljanjem državnim i društvenim preduzećima, ali i Posebnog veća Vrhovnog suda Kosova za pitanja od značaja za funkcionisanje KPA, čime su stvoreni potrebni uslovi za privatizaciju državnih i društvenih preduzeća na Kosovu kao i javne imovine (zemljišta). Stvoren je model privatizacije putem *spin off*-a koji nije razmatrao pitanje vlasništva (ili poverilaca) nad imovinom koja je predmet vlasničke transformacije, tj. nisu stvoreni jasni mehanizmi za utvrđivanje pravih vlasnika ili poverioca, niti su kreirani instrumenti kako će se oni kompenzovati. Ovaj model je prilično kontroverzan, kako sa pravne strane tako i sa strane pomirenja između etničkih zajednica na Kosovu. Glavni fokus privatizacionog modela je bio na prodaji preduzeća, ili makar dela aktive preduzeća koji ima tržišnu vrednost, dok su sva ostala pitanja ostavljena da se reše u kasnijem postupku, što se nikada nije desilo. Na ovaj način stvoreni su uslovi za diskriminaciju po etničkom principu jer pripadnici srpske zajednice (i drugih etničkih grupa) nisu adekvatno namireni u ovom procesu, bilo da imaju osnov za finansijsku kompenzaciju na osnovu vlasništva, potraživanja po osnovu duga ili po osnovu prava na deonice na osnovu radnog angažovanja u društvenim preduzećima. Diskriminacija

se odnosi i na vlasnike i poverioce iz Srbije koji takođe nisu kompenzovani u okviru primene ovog privatizacionog modela.

U pravnom smislu situacija se dodatno komplikuje jednostranim proglašenjem nezavisnosti Kosova i transformacijom privremenih institucija samouprave u institucije Republike Kosovo. Pod pravno nejasnim okolnostima, javna, državna i društvena imovina koja je po UNSCR 1244/1999 data na upravljanje UNMIK-u postala je deo vlasništva nezavisne Republike Kosovo. Ustavom Republike Kosovo i pratećim zakonskim aktima stvoreni su novi pravni i institucionalni instrumenti za nastavak privatizacije državnih i društvenih preduzeća. S tim u vezi formirana je KAP sa mandatom da završi proces privatizacije na Kosovu. Uspesi KAP su pod znakom pitanja, a mnoge privatizacije su propale ili su postale predmet korupcionaških afera. Među propalim privatizacijama ističe se neuspešna akvizicija PTK, Ski centra Brezovica ali i mnogih drugih preduzeća.

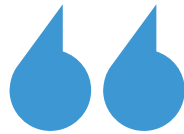
Rad KAP u srpskim sredinama i komunikacija sa srpskom zajednicom takođe predstavlja jednu od kontroverzi u radu ove agencije. Naročito je nepoznat rad KAP u srpskim sredinama u opštinama na severu Kosova, što je između ostalog i potvrđeno kroz ispitivanje javnog mnjenja koje je delom pratilo izradu ovog dokumenta.

Ponašanje Vlade Republike Srbije i njenih organa na temu privatizacije javnih, državnih i društvenih preduzeća na Kosovu je takođe upi-

tno. Srbija je na početku privatizacije na Kosovu imala određenih uspeha u zaustavljanju ovog procesa, dok je u kasnijem periodu uticaj Srbije bio marginalan. Otpor Vlade Srbije i drugih aktera (npr. PKS) je više simboličan, neorganizovan i nesistematski sproveden. Otuda ne iznenađuje činjenica da Vlada Srbije nije pokrenula ni jedan pravni postupak protiv Ujedinjenih nacija, Evropske unije ili bilo kog drugog pravnog subjekta koji je učestvovao u privatizaciji imovine i preduzeća na Kosovu. Takođe, ne postoji ni javno dostupan kredibilni popis javne, državne i društvene imovine koju potražuje Srbija na Kosovu, koji bi mogao biti predmet potraživanja tokom pregovora o normalizaciji odnosa između Srbije i Kosova. Fokus Vlade Srbije je pre svega stavljen na imovinu ili preduzeća u srpskim sredinama na Kosovu gde se reaguje u koordinaciji sa lokalnim zvaničnicima. Vlasničko pravo na imovinu u drugim sredinama uglavnom se ne pominje. Izuzetak je naglašavanje vlasništva nad imovinom u oblasti energetike, pre svega nad energetskim postrojenjima i distributivnom mrežom. Privatizacija Ski centra Brezovica najbolje objašnjava način delovanja Srbije u ovom procesu. Međutim, čak i u slučajevima privatizacije u srpskim sredinama Vlada Srbije nije pružila adekvatnu pravnu ili administrativnu pomoć u prikupljanju svih relevantnih informacija i činjenica koje bi pomogle lokalnim zvaničnicima ili lokalnom stanovništvu da ostvare što bolju poziciju u privatizacionom postupku. Kao i u drugim slučajevima tranzicionih promena na Kosovu strategija Vlade Srbije je da se ostvari bojkot kosovskih institucija a ne da se iz postojećeg procesa izvuče maksimalna korist za lokalno srpsko stanovništvo.

Sledeće preporuke proističu iz nalaza i zaključaka ovog dokumenta:

- Povećati transparentnost rada KAP i ojačati saradnju sa predstavnicima opština sa srpskom većinom;
- Pristupiti sistematskom prikupljanju svih potrebnih informacija koje potvrđuju vlasničke odnose i radnička prava u državnim i društvenim preduzećima u srpskim sredinama;
- Pružiti pravnu i administrativnu pomoć lokalnom stanovništvu koje je na bilo koji način pogođeno privatizacionim postupcima;
- Uključiti pitanje vlasništva i potraživanja u proces pregovora o normalizaciji odnosa između Srbije i Kosova.

Vlada Srbije nije pružila adekvatnu pravnu ili administrativnu pomoć u prikupljanju svih relevantnih informacija i činjenica koje bi pomogle lokalnim zvaničnicima ili lokalnom stanovništvu da ostvare što bolju poziciju u privatizacionom postupku.

Inicijativa Open je podržana od strane KFOS

